

Handläggare
Madeleine Duggin
Telefon: 08-50835881

Till
Arbetsmarknadsnämnden
den 19 december 2017

Ärende 5

Redovisning av utredningsuppdrag gällande validering

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar godkänna förvaltningens redovisning av uppdraget och att skicka redovisningen till kommunstyrelsen för kännedom.

Arjun Bakshi
Arbetsmarknadsdirektör

Karin Eriksson-Bech
Utvecklingschef

Bengt Jönsson
Avdelningschef
Vuxenutbildningen

Sammanfattning

Arbetsmarknadsnämnden har i Stockholms stads budget för 2017 fått i uppdrag att ”utreda möjligheten att utöka valideringen inom ramen för det kommunala uppdraget för vuxenutbildningen”. Utredningen ska enligt budget särskilt fokusera på möjligheten att utforma bedömningsaktiviteter så att kunskap kan mätas oberoende av kunskaper i svenska språket. Detta både för att ta tillvara kompetensen hos de individer som söker sig till vuxenutbildningen och för att påskynda inträdet på arbetsmarknaden.

I tidigare tjänsteutlåtanden från förvaltningen (till exempel AMN 2016-0099-01.02, AMN 2012-0411-4.0 och AMN 2013-0079-4.0) har förvaltningen redogjort för nämndens verksamhetens arbete med validering av formell och informell kompetens och förvaltningen har också lämnat synpunkter på förslag till specifika satsningar för nyanlända och andra utrikesfödda inom området. Där framgår bland annat att arbetsmarknadsnämnden genom Jobbtorg Stockholm har ett viktigt uppdrag i att lotsa aspiranter till validering genom arbetsförmedlingen när det gäller att validera och synliggöra informell yrkeskompetens.

Utifrån vad som framkommit i den nu aktuella utredningen om validering inom vuxenutbildningen redovisar förvaltningen i följande tjänsteutlåtande både förslag för implementering under 2018 och därtill mer långsiktiga möjligheter som identifierats.

Kommunens uppdrag är att validera gentemot kursplaner och kursinnehåll inom vuxenutbildningen. Vuxenutbildningen inom Stockholms stad erbjuder validering som en möjlighet inom samtliga kurser och kursprogram som är godkända av Skolverket. För validering finns i enlighet med lag och förordning möjlighet att använda orienteringskurs, men det är upp till varje utbildningsanordnare att besluta hur de lägger upp arbetet med validering. Förvaltningen har idag ingen helhetsbild över hur många elever som använder validering för en eller flera kurser, men förvaltningen gör bedömningen att det i dagsläget är mest förekommande för kurser inom vård och omsorg samt barn och fritid. Majoriteten av elever som det senaste året deltagit i orienteringskurs och där validerat en eller flera kurser är kvinnor. I tidigare tjänsteutlåtande har också framkommit att ju mer teoretisk en kurs är desto mer ovanligt är det att kursen valideras. På vuxenutbildningscentrum finns även möjlighet att göra nivåtest i svenska, engelska och matematik som kan hjälpa individer att fortare placera sig på rätt studienivå.

För att utveckla arbetet med validering och för att synliggöra möjligheten för fler elever föreslår förvaltningen att under 2018:

- arbeta med att förtydliga och tillgängliggöra information, såväl digitalt som i broschyr, om att möjligheten till validering av kurs eller delar av kurs kan finnas för enskilda elever. Informationen ska vara övergripande och hänvisa till mera information på respektive skola eller vuxenutbildningscentrum.
- följa vårdnätverkets arbete med att ta fram gemensamma rutiner för validering inom vård och omsorg inom Stockholms län. Syftet med arbetet är att säkra hög kvalitet och skapa likvärdighet mellan utbildningsanordnare.
- se över möjligheten att kunna ta fram bättre statistiska underlag över antalet elever som genomför validering av en eller flera kurser samt inom vilka ämnen.

För att utveckla arbetet med validering och med ett särskilt fokus på att hitta nya vägar för att korta vägen till arbetsmarknaden för personer som bott en kortare tid i Sverige ser förvaltningen att det på längre sikt kan vara möjligt att:

- se över möjligheten och förutsättningar för att där det är relevant och möjligt använda modersmålsstöd i valideringsprocessen. Ett modersmålsstöd kan ge personer som ännu inte helt behärskar det svenska språket en möjlighet att mer detaljerat kunna beskriva sina kompetenser och färdigheter. Ett exempel där validering med modersmålsstöd skulle kunna vara aktuellt är inom ramen för vissa av de kombinationsutbildningar som nu genomförs inom vuxenutbildningen.
- långsiktigt höja den generella kompetensnivån och säkerhetsställa att personals kunskaper inom validering är likvärdiga och av hög kvalitet. Detta genom att när det är relevant uppmuntra och uppmana personal att ta del av utbildningar inom området såsom skolverkets digitala grundutbildning i validering.
- fortsätta att följa upp och utvärdera pågående utvecklingsprojekt inom vuxenutbildningen där nya vägar för att påskynda ett hållbart inträde på arbetsmarknaden testas. Detta gäller både där nya kursupplägg för validering testas, men även andra pågående utvecklingsprojekt såsom parallella studier, där vägen till arbetsmarknaden kan bli kortare genom att undervisning i svenska språket kombineras och sker parallellt med annan ämnesundervisning.

Ärendet

Arbetsmarknadsnämnden har i stadens budget för 2017 fått i uppdrag att: ”utreda möjligheten att utöka valideringen inom ramen för det kommunala uppdraget för vuxenutbildningen”. I anslutning till uppdraget anges att för att ta tillvara kompetensen hos de individer som söker sig till vuxenutbildningen och för att påskynda inträdet på arbetsmarknaden, ska möjligheterna till validering utvecklas. Utredningen ska särskilt fokusera på möjligheter för att utforma bedömningsaktiviteter så att kunskap kan mätas oberoende av kunskaper i svenska språket.

Ärendets beredning

Detta ärende har beretts inom utvecklings- och utredningsstaben i samarbete med avdelningen Vuxenutbildning Stockholm.

Arbetsmarknadsförvaltningens utredning

De flesta individer har erfarenheter, kunskaper och kompetenser som de utvecklat på olika sätt såsom till exempel i utbildning, på arbetsplats, i hem och föreningsliv. Vissa kunskaper och kompetenser kan finnas dokumenterade i betyg från utbildningsväsendet, men icke-formellt och informellt lärande kan också vara dokumenterat i olika former av intyg från till exempel arbetsgivare. Ofta finns dessutom en hel del som inte är dokumenterat.

I Sverige finns det flera olika möjligheter för en individ att få sitt tidigare lärande synliggjort, dokumenterat och erkänt. Validering används som ett samlat begrepp och definieras sedan 2003 som "... en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats" (Ds 2003:23). Validering brukar sägas ha tre huvudsakliga syften:

- att hitta rätt studienivå och eller ge behörighet till vidare utbildning.
- att förkorta och eller anpassa en pågående utbildning genom att kunna tillgodoräkna sig tidigare utvecklad kompetens.
- att dokumentera en individs kompetens för arbetslivet inför anställning, eget företagande, kompetensutveckling eller omställning.

Målgrupp för validering

Att validera kunskap kan ha olika syfte och validering som verktyg kan vända sig till flera olika målgrupper. Den nationella valideringsdelegationen (2015-2019) beskriver i delbetänkandet "*En nationell strategi för validering*" möjliga målgrupper och syften med validering:

- personer i omställning, kan i arbetslivet tillägnat sig en kompetens som motsvarar en högre kvalifikationsnivå än den formella utbildningsnivån anger.
- personer med kompetens från utlandet, kan ha behov av att yrkeskompetensen kartläggs, bedöms och intygas samt att

eventuella behov av kompletterande utbildningar för den svenska arbetsmarknaden identifieras.

- personer som vill vidare i utbildning, för att yrkesväxla eller komma vidare i karriären kan ha behov av validering för att få en utbildning som är tidseffektiv.
- personer som är yrkesverksamma, kan ha behov att visa att de möter krav på särskild kompetens, exempelvis motsvarande gymnasieexamen från vård och omsorgsprogrammet för anställning som undersköterska i en kommun.

Valideringsprocessen

Den tidigare valideringsdelegationen (2004-2007) har i sin slutrapport "*Mot en nationell struktur*" beskrivit validering som en process med ett antal delsteg:

- Översiktlig kartläggning: syftar till en övergripande bild av individens kunskaper och kompetens.
- Fördjupad kartläggning: syftar till att avgöra om det utöver den översiktliga kartläggningen finns behov av ytterligare bedömning och värdering.
- Kompetensbedömning för intyg: individen ska efter en kartläggning kunna erhålla intyg över vilka moment eller delar av exempelvis en kurs som individen behärskar. Intyg ska också utfärdas om det finns behov av att beskriva kunskap som inte finns beskrivet i ett svenskt utbildnings- eller yrkessystem.
- Kompetensbedömning för betyg, certifikat, licens, med mera: individens kunskap och kompetens bedöms relativt framtagna kriterier inom olika kunskaps- och kompetensområden.

De olika stegen beskrivs som oberoende av varandra och således möjliga att genomföra fristående från varandra. En viktig aspekt i valideringen handlar om hur man kan ge individer en möjlighet att beskriva sina kunskaper på ett relevant sätt. Skolverket skriver i ett stödmaterial kring validering om vikten av att använda verktyg och metoder som sammantaget ger den enskilde en rimlig chans att visa sin kunskap och kompetens. Det kan handla om samtal, arbetsgivarintyg, självskattningsmodeller samt muntliga, skriftliga

och praktiska redovisningar. Utgångspunkten ska vara individens individuella förutsättningar och behov. Resultatet av en validering är ett formellt intyg eller ett betyg där syftet är att beskriva vad en person kan samt vilka eventuella behov av kompletteringar som finns i relation till syftet med valideringen.

Aktörer inom validering

Myndigheten för yrkeshögskolan är den organisation som idag har det nationella ansvaret att samordna arbetet med validering. Nationellt arbetar flera aktörer med validering och i strukturen för validering särskiljs det mellan validering inom utbildningssystemet och validering för arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har i uppdrag att tillhandahålla validering för arbetssökande inom yrkesområden där det råder efterfrågan på arbetskraft. De som kan bli aktuella för validering är till exempel personer som har kunskaper oavsett hur de har förvärvats, men som saknar dokumenterade intyg eller betyg från tidigare arbetslivserfarenhet eller utbildning. (Arbetsmarknadsnämnden har genom Jobbtorg Stockholm samarbete med arbetsförmedlingen för att i aktuella fall lotsa aspiranter från jobbtorgen till den validering som erbjuds av arbetsförmedlingen).

Branschorganisationer

Allt fler branschorganisationer utvecklar valideringsmodeller för yrken inom branschen, validering används här främst som ett verktyg för att tillgodose kompetensförsörjning, men kan även användas för att validera personer för att öka deras möjlighet till arbete inom yrket.

Reglerade yrken

Det finns yrken som är reglerade i svensk lagstiftning. Där definieras vad som krävs för att få arbeta inom yrket, det kan vara en viss examen, auktorisation, legitimation eller annat formellt erkännande. Exempel på reglerade yrken är advokat, lärare, läkare, sjuksköterskor. Det är behörig myndighet för respektive yrke som ansvarar för frågan om validering inom yrket.

Högskoleutbildning

Inom högskola och universitet används validering för bedömning av reell kompetens. Bedömningen kan användas både för att bli antagen till och för att genom tillgodoräkning av poäng förkorta eller anpassa pågående studier. Respektive högskola eller universitet ansvarar för bedömning av reell kompetens.

Yrkeshögskoleutbildning

Inom Yrkeshögskolan kan validering användas som ett verktyg för beslut om tillträde till en utbildning och för beslut om tillgodoräknande och anpassningar av pågående utbildning. De enskilda utbildningsanordnarna av yrkeshögskoleutbildning har ansvar för att genomföra validering och beslut.

Validering inom folkbildning

Folkhögskolor och studieförbund arbetar på olika sätt med att tillvarata individers reella kompetenser för fortsatta studier.

Bedömning av utländska utbildningar

Bedömning av utländska utbildningar innebär att formella dokument, till exempel ett betyg, värderas och synliggörs. Ansvaret för bedömning av utländsk utbildning ligger på Universitets- och högskolerådet, och de myndigheter som är ansvariga för nationellt reglerade yrken.

Validering inom kommunal vuxenutbildning

Kommunens uppdrag inom validering är att validera gentemot kursplaner och kursinnehåll inom vuxenutbildningen. Skollagen och Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning tydliggör att elever i vuxenutbildningen kan få sina kunskaper och kompetenser validerade. Validering får ske inom ramen för alla kurser och ska utgå från elevens förutsättningar och behov. En elev som har genomgått validering för en del av en kurs behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen. Rektor ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar. Den som genomgått en validering ska kunna få ett intyg. Orienteringskurs kan användas för validering. Betygssättning efter en validering sker inom kommunal vuxenutbildning genom provning. Dessa bestämmelser framgår av 20 kap. 42–45 §§, 21 kap. 21–24 §§ skollagen och 2 kap. 6 § och 8 § samt 4 kap. 24 §, förordning (2011:1108) om vuxenutbildning. Det är dessa lagrum som tydliggör hur kommunen kan arbeta med validering, förordningen talar om att kommunen får erbjuda validering av kurser som kommunen har i sitt kursutbud men att det inte är tvingande att erbjuda validering.

Validering inom vuxenutbildningen i Stockholms stad

I tidigare tjänsteutlåtanden från förvaltningen (se t.ex. (AMN 2016-0099-01.02, AMN 2012-0411-4.0, AMN 2013-0079-4.0) har redogjorts för nämndens verksamhetens arbete med validering av formell och informell kompetens och förvaltningen har också

lämnat synpunkter på förslag till specifika satsningar för nyanlända och andra utrikesföddas inom området.

Arbetsmarknadsförvaltningen erbjuder validering av kurs eller kursinnehåll inom den kommunala vuxenutbildningen både i egen regi och upphandlade aktörer. I rådande riktlinjer står att vuxenutbildningen i Stockholms stad eftersträvar att samtliga kurser ska vara möjliga att validera vid efterfrågan. Dock kan endast kurser som har en skolverkskod valideras, d.v.s. de kurser som Skolverket har tagit fram och godkänt. Detta gör att viss yrkeskunskap inte ryms inom befintliga kurser och därmed inte kan valideras.

Inom vuxenutbildningen (grundläggande och gymnasiala kurser) används i dagsläget validering främst med fokus på matematik, svenska och engelska samt yrkesinriktade ämnen där elever ofta kan ha varit yrkesverksamma innan de påbörjar sina studier. Det kan handla om att validera hela kurser eller delar av en kurs, många validerar även sin praktiktid. Uppskattningsvis valideras flest kurser inom omvårdnad där många elever har haft en timanställning inom t.ex. äldreomsorgen innan de utbildar sig till undersköterskor. I tidigare redogörelse (AMN 2016-0099-01.02) har framkommit att ju mer teoretisk inriktning en utbildning har, t.ex. ekonomi och administration, ju mindre vanligt förekommande är det att kursen valideras.

Ett verktyg för validering inom vuxenutbildningen är orienteringskurs, men det kan också vara möjligt att validera kurser eller delar av kurser inom ramen för nationell kurs. Validering sköts och hanteras av den skola som eleven läser hos och utbildningsanordnarnas rutiner skiljer sig åt. Valideringsteam består dock ofta av både yrkeslärare/ämneslärare och studie- och yrkesvägledare som tillsammans fokuserar på valideringens genomförande för att säkerhetsställa att eleven har de kunskaper som krävs för att nå kursmålen.

Validering som genomförs med orienteringskurs ska avslutas med en kostnadsfri provning eller inom ramen för nationell kurs. Elever som läser orienteringskurs har möjlighet att söka studiemedel för studietiden. Att använda orienteringskurs för validering är mer vanligt förekommande inom yrkesämnena. Enligt stadens Barn och elevregister har 176 elever under 2016 samt första och andra kvartalet 2017 genomfört och avslutat orienteringskurs med avsikt att validera kurser eller delar av kurser inom vård och omsorg eller barn och fritid. Av dessa var 134 personer kvinnor och 42 män. Den

vanligaste formen av bedömning av kunskaper i teoretiska ämnen är att den görs genom prövning, en prövning som inte föregåtts av en orienteringskurs kostar 500 kronor.

Nivåtest

Inom matematik, engelska, svenska och svenska som andra språk finns möjlighet att göra nivåtest för att testa en individs kunskapsnivå inom ämnet. Ett nivåtest är inte att likställa med en validering eller prövning, men nivåtest kan användas som en rekommendation för studienivå och på så vis kan det bidra till att eleven placeras på rätt studienivå vidare.

I likhet med nivåtest finns för personer som ska påbörja studier inom svenska för invandrare (sfi) ett språktest. Språktestet kan visa vilken studienivå en person bör börja studera på.

Andra utvecklingsprojekt inom vuxenutbildningen med syfte att påskynda inträdet på arbetsmarknaden

Inom stadens vuxenutbildning pågår både i egenregi och externt ett flertal utvecklingsprojekt där syftet inte alltid i första hand är att arbeta med validering, men där nya vägar prövas för att anpassa studierna inom vuxenutbildningen och påskynda inträdet på arbetsmarknaden.

Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare

Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare (YFI) ett samverkansprojekt mellan vuxenutbildningen och yrkesgymnasier i Stockholms stad.

Syftet med YFI är att utveckla en arbetsmetod där vägen från nyanländ till yrkesutbildad och i egenförsörjning kan påskyndas genom att språkinläring genom svenska för invandrare (sfi) och yrkesutbildning sker parallellt. Från första dagen på utbildningen samarbetar andraspråklärare och yrkeslärare. Detta gör att språkinläringen blir tydlig och i en motiverande kontext med ett konkret slutmål. Samtidigt får eleverna en yrkesutbildning inom områden på arbetsmarknaden där efterfrågan på personal är stor. Varje utbildning startar med en introduktionstermin som syftar till att så väl som möjligt förbereda eleverna språkligt inför yrkesutbildningen som tar vid termin två. YFI har sedan januari 2016 tre pågående utbildningar inom yrkesinriktningarna Bygg, Kock och Undersköterska (inom äldreomsorgen) och nya intag är pågående. Projektet finansieras av Stockholms stad och Europeiska Socialfonden.

Kombinationsutbildningar

Inom vuxenutbildningen pågår försök med olika kombinationsutbildningar. Under våren startade bland annat, inom ramen för arbetet med ett sammanhållet program för kortutbildade, kombinationsutbildningar där utbildning i sfi kombineras med en yrkesutbildning inom bristyrkena undersköterska, barnskötare och lärarassistent. I utbildningen som vänder sig till nyanlända med kort utbildning ingår även arbetsmarknadsinsatser som coachning, för att stödja eleverna att fullfölja utbildningen, och matchning, för att stödja eleverna till en anställning vid utbildningens slut. För att öka anställningsbarheten kan det även ingå kurser som grundläggande matematik och datakunskap. Den primära målgruppen är nyanlända med kort utbildning och svenska kunskaper motsvarande sfi studieväg 2. Utbildningen till lärarassistent vänder sig dock till elever med färdig gymnasieutbildning och sfi motsvarande minst studieväg 3. Syftet med utbildningarna är att hitta nya vägar för att påskynda nyanlända och kortutbildades inträde på arbetsmarknaden, inom yrken där det är brist på arbetskraft.

Kombinationsutbildningar provas även inom kock och köksbiträde, handel och administration samt bygg.

Omsorgslyftet utbildningar (OLU) – Pilot med validering inom vård och omsorg

På OLU pågår sedan i juni ett pilotprojekt med en utbildning där yrkesverksamma inom vård och omsorg som saknar formell undersköterskeutbildning under en intensiv period på omkring nio månader deltar i undervisning i vård och omsorg för att formalisera sina kunskaper. Eleverna deltar i undervisning en dag per vecka dagtid, kvällstid eller helt på distans. Syftet med utbildningen är att de delar av utbildningen som eleverna redan kan valideras och därefter fyller de på med den kunskap som behövs för att kunna ta betyg och tillgodogöra sig utbildningen till undersköterska. Kurserna genomförs på kortare tid och eleverna blir klarare snabbare. Utbildningen är pågående fram till årsskiftet och ska därefter utvärderas.

Uppdragsutbildning

Flera av stadens utbildningsanordnare både i egenregi och upphandlade aktörer arbetar med uppdragsutbildningar gentemot företag som vill erbjuda personal utan tillräcklig formell utbildning en möjlighet att vidareutbilda sig. Uppdragsutbildning används idag främst inom vård och omsorg samt barn och fritid. Syftet med utbildningarna är att anställda som saknar formella kunskaper får möjlighet att validera sina kunskaper och eller fylla på med den kunskap som behövs för att få betyg inom programkurserna. På så vis ska uppdragsutbildningarna bidra till att fler anställda får

formella kompetenser och därmed ofta en möjlighet till mer långsiktiga anställningar.

Sociala hållbarhetskommisionens rekommendationer
Inom arbetet med Kommissionen för ett hållbart Stockholm har Andreas Fejes (2015) i forskningsunderlag till delrapporten ”*Allas rätt till kunskap*” gjort en forskningsöversyn om bland annat validering.

Forskningsunderlaget indikerar att validering kan föra med sig flera positiva konsekvenser för de enskilda individerna såsom stärkt självförtroende och i vissa fall förkortad utbildningstid. Därtill kan validering användas för att synliggöra och ge erkännande åt kunskaper som utvecklats i andra kontexter än den svenska. Forskningsunderlaget visar också att det ser ut att finnas samhällsekonomiska vinster när validering används på olika områden, exempelvis kan ekonomiska fördelar finnas om studieplatser kan nyttjas av fler av de som saknar den kunskap som utbildningen syftar att ge. Fejes menar dock att det saknas mer omfattande studier för att bekräfta de exakta samhällsvinsterna med validering.

Samtidigt visar forskningsunderlaget att det finns flera utmaningar med att arbeta med validering, bland annat att svenska språket är en så central och kontextbunden kunskap som kan skapa hinder för valideringsprocessen. Om en validand inte talar svenska på den nivån att den kan synliggöra sina specifika kompetenser kan detta försvåra möjligheten att få en ”rättvisande” bedömning av kompetensen. Vidare kan det vara problematiskt att validering sker gentemot kunskaper som är kontextbundna till den svenska arbetsmarknaden eller utbildningssystemet och därmed inte nödvändigtvis till den faktiska kunskap som validanden har.

I ”*Allas rätt till kunskap*” presenteras utifrån underlaget två rekommendationer inom validering för staden att arbeta med:

- Utveckla valideringssystem inom en bredd av olika kunskaps/yrkesområden för att kunna erbjuda fler personer möjligheten att få sin kunskap och kompetens validerad.
- Utveckla modeller för användning av tolk vid bedömning av utländsk (yrkes)kompetens, där frågan om tolkens förmedlande roll är en central fråga att behandla.

Nationell utblick - Valideringstolk av yrkeskunskaper

I Västra Götaland län genomfördes under 2011-2012 projektet *Valideringstolk* mellan Migrationsverket, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, SAM Skaraborg, Arbetsförmedlingen, TTC Utbildning i Tibro, Folkuniversitetets Hantverkscentrum i Tibro, Lernia i Skövde, Lärcenter i Falköping och Tolkförmedlingen samt Mariestads kommun.

Syftet med projektet var att pröva att utbilda valideringstolkar med specifika yrkes- och eller branschkunskaper för att bidra med rättssäker tolkning mellan valideringsutförare och validand i behov av tolk för att kunna uttrycka och beskriva sina kunskaper. Tanken med projektet var att kunna använda tolk i Arbetsförmedlingens arbete med att validera nyanländas yrkeskunskaper. Projektet gav erfarenheter gällande både de kompetenser en tolk som medverkar vid yrkesvalidering behöver ha och gällande vad valideringsutföraren behöver veta om att validera genom tolk. I projektutvärderingen framkom att validering genom tolk inte skiljer sig från andra valideringar i sak, men för att genomförande ska bli lyckat bör tolken dels ha kunskap i validandens språk, men därutöver även i det yrke och yrkesspråk som är aktuellt under valideringen. I projektutvärderingen presenteras vidare ett antal förutsättningar som behöver vara tillgodosedda för att validering genom tolk ska bli gynnsam. Valideringsteamet behöver vara väl insatt i hur arbetet med tolk fungerar, vilka mandat tolken har och vilket material tolken behöver ta del av innan en validering för att förbereda sig. I teamet bör det också finnas en medvetenhet om att yrkesspråk, metoder och traditioner generellt är specifika yrkeskunskaper som inte ingår i grundläggande tolkutbildning och inte heller kan förväntas av en tolk som inte själv har erfarenhet eller kunskap i yrket.¹

Gemensamma arbetssätt för validering - Vårdsnätverket i Stockholms län

Vårdsnätverket är ett samarbete mellan utbildningsanordnare i Stockholms län som bedriver utbildning inom vård och omsorg. Syftet med nätverket är att samverka för att kvalitetssäkra och utveckla vuxenutbildningen inom vård och omsorgsämnen i länet. Vårdsnätverket arbetar med att ta fram gemensamma riktlinjer som ska skapa likvärdighet i utbildningen. Under 2018 har vårdsnätverket för avsikt att se över arbetet med valideringsprocessen för att

¹ Länk till projektet: <http://valideringstolk.se/wp-content/uploads/2013/02/Resultatutvärdering-Valideringstolkprojektet-2013-2.pdf>

möjliggöra både en likvärdig process och bedömning oavsett utbildningsanordnare.

Grundläggande utbildning i validering – Skolverket

Skolverket har tagit fram en digital grundutbildning i validering som vänder sig till alla som arbetar med validering, kartläggning, antagning eller bedömning av kompetens. Utbildningen är kostnadsfri, tar ca 16 timmar att genomföra och avslutas med ett slutprov och intyg.²

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att det är viktigt att fortsätta arbeta för att utveckla stadens vuxenutbildning och möjliggöra att fler personer i behov oavsett bakgrund kan tillgodogöra sig vuxenutbildning. Att hitta nya vägar och arbetsätt för stadens elever för att påskynda ett hållbart inträde på arbetsmarknaden är av hög prioritet för förvaltningen. Genom fler individanpassade och flexibla lösningar ska vuxenutbildningen möta elevernas och arbetsmarknadens behov. Att fortsätta att utveckla arbetet med validering kan vara en sådan väg, även om det i dagsläget finns få studier som kan visa på mer precisa individ och samhällsvinster, och är därför ett arbete som förvaltningen generellt ser positivt på.

Förvaltningen redogör nedan både för direkta förslag med implementering under nästkommande år och för mer långsiktiga möjligheter som framkommit under arbetet med utredningen.

Kommunens uppdrag är att validera gentemot kursplaner och kursinnehåll inom vuxenutbildningen. Gällande lagstiftning tydliggör att en kommun får erbjuda validering, men att det inte är tvingande att erbjuda validering. I förvaltningens riktlinjer för vuxenutbildningens arbete med validering står att validering ska kunna erbjudas inom samtliga kurser och kursprogram med skolverkskod. I utredningen framkommer att förvaltningen i dagsläget inte har en övergripande bild över hur många elever som använder sig av validering och inom vilka ämnen. Förvaltningen bedömer dock att validering är mest förekommande inom yrkesämnen i allmänhet och vård och omsorg samt barn och fritid i synnerhet. Inom både vård och omsorg samt barn och fritid är majoriteten av eleverna idag kvinnor och utredningen har också visat att av de elever som deltagit i orienteringskurs med syfte att validera kunskaper har över 2/3 varit kvinnor. Det finns därför skäl

²Länk till utbildning: <https://www.skolverket.se/kompetens-och-fortbildning/skolledare/valideringsutbildning-bas>

att anta att validering på nuvarande tidpunkt används av fler kvinnor än män. Vidare är förvaltningens generella uppskattning att validering som metod i större utsträckning sker inom ramen för nationell kurs och inom fler yrkesämnen, men på nuvarande tidpunkt har förvaltningen inget statistiskt underlag för detta. Likväl gör förvaltningen bedömningen att validering troligtvis skulle kunna vara användbart i större utsträckning och inom fler yrkesämnen.

Utifrån detta förslår förvaltningen, för att generellt utveckla och utvidga arbetet med validering, att under 2018 arbeta med att:

- förtydliga och tillgängliggöra information, såväl digitalt som i broschyr, om att möjligheten till validering av kurs eller del av kurs kan finnas för enskilda elever. Informationen ska vara vägledande och hänvisa till respektive skola eller vuxenutbildningscentrum för mera information. Målet är att fler manliga och kvinnliga elever som skulle kunna gynnas av möjligheten att validera får information om möjligheten och kännedom om vart de ska vända sig.
- Säkra hög kvalitet och likvärdighet i valideringsprocessen genom att följa vårdnätverkets arbete med att skapa gemensamma rutiner för validering inom vård och omsorg inom Stockholms län.
- se över möjligheten att kunna ta fram bättre statistiska underlag över antalet elever som genomför validering av en eller flera kurser samt inom vilka ämnen.

Både utifrån utredningen och av erfarenhet vet förvaltningen att arbetet med validering kan innebära stora utmaningar, speciellt i fråga om bedömningsaktiviteter som möjliggör kunskapsbedömningar oavsett kunskaper i svenska språket. En valideringsprocess i sig är ofta tidskrävande och innefattar många gånger inblandning av flera ämneslärare och eller annan personal. Samtidigt framkom i projektet *valideringstolk* att ytterligare en rad förutsättningar behöver vara uppfyllda om validering ska genomföras lyckosamt med tolk. Så som vuxenutbildningen till stor del ser ut idag förväntas elever, med få undantag, som läser grundläggande och gymnasiala kurser ha sådana kunskaper i svenska språket att de kan tillgodogöra sig innehållet i kurserna. Utifrån detta är förvaltningen tveksam till om möjligheten att validera kurser eller delar av kurser inom vuxenutbildning med hjälp av tolk just nu är en för eleverna användbar, och för samhället

kostnadseffektiv, insats inom vuxenutbildningen. Med det sagt ser förvaltningen också att det i vissa specifika fall skulle kunna finnas en efterfrågan och ett behov av modersmålsstöd för att underlätta och eller möjliggöra en valideringsprocess. Viktigt att ha i åtanke är att ett modersmålsstöd inte är en tolk och inte heller förväntas översätta hela samtal, däremot kan ett modersmålsstöd hjälpa individen att ge en mer detaljerad och nyanserad redogörelse. Ett exempel där modersmålsstöd skulle kunna vara användbart är inom ramen för validering av delar av kurser inom vuxenutbildningsarbete med kombinationsutbildningar, där svenska nivån generellt kan vara lägre än inom andra delar av vuxenutbildningen (grundläggande och gymnasiala kurser). Förvaltningen ser det därför som en möjlighet att på mer längre sikt arbeta med att:

- se över möjligheten och förutsättningar för att där det är relevant och möjligt använda modersmålsstöd i valideringsprocessen. Ett modersmålsstöd kan ge personer som ännu inte helt behärskar det svenska språket en möjlighet att mer detaljerat kunna beskriva sina kompetenser och färdigheter. Ett exempel som det skulle kunna vara intressant att se vidare på är om validering med modersmålsstöd är användbart inom ramen för vissa av de kombinationsutbildningar som nu genomförs inom vuxenutbildningen.
- Långsiktigt höja den generella kompetensnivån och säkerhetsställa att personals kunskaper inom validering är likvärdiga och av hög kvalité genom att när det är relevant uppmuntra och uppmana personal att ta del av utbildningar inom området såsom skolverkets digitala grundutbildning i validering.

Som tidigare nämnts är fler individuella och flexibla lösningar för att påskynda och i vissa fall möjliggöra ett hållbart inträde på arbetsmarknaden av hög prioritet för förvaltningen. Inom vuxenutbildningen pågår just nu flera utvecklingsprojekt där syftet är testa nya vägar för att effektivisera och förkorta studietiden. Ett par av dessa innefattar validering såsom valideringspiloten på OLU och flera uppdragsutbildningar, dessa vänder sig dock i första hand till personer som i någon mån redan är på arbetsmarknaden. För den växande målgruppen personer som varit i Sverige en kortare tid, bedömer förvaltningen att fler vägar för att förkorta studietiden och påskynda inträdet på arbetsmarknaden är aktuella. Ett sådant exempel kan vara de kombinationsutbildningar som nu testas inom vuxenutbildningen där elever får möjlighet att kombinera

undervisning i svenska med olika yrkesämnen. Förvaltningen tror att denna typ av utbildningsinsatser kan bidra till att korta vägen till ett hållbart inträde på arbetsmarknaden för flera av vuxenutbildningens målgrupper. Förvaltningen ser därför att det på längre sikt kan vara av vikt att:

- fortsätta att följa upp, analysera och utvärdera pågående utvecklingsprojekt inom vuxenutbildningen där nya vägar för att påskynda ett hållbart inträde på arbetsmarknaden testas. Detta gäller både där nya kursupplägg för validering testas, men även andra pågående utvecklingsprojekt såsom parallella studier, där vägen till arbetsmarknaden kan bli kortare genom att undervisning i svenska språket kombineras och sker parallellt med annan ämnesundervisning.
-